

سیاسی

آنان که سر ریز می‌شوند

اشاره

«... گفته می‌شود خودی و غیر خودی، حالا خودی و غیر خودی داریم یا نداریم؟ اگر بخواهیم ملت را حساب کنیم، نه، اتحاد ملت خودی‌اند؛ اما جریانات سیاسی، بلی؛ جریان خودی داریم. جریان غیر خودی هم داریم.»^۱ اگرچه عصر سیاست و بازیگران سیاسی، دارای پیچیدگی، پنهان کاری در موضع‌گیری‌ها و کتمان اطلاعات و خط‌مشی‌های سیاسی است، اما می‌توان با بصیرت لازم و رصد دائمی فرآیند، مواضع، رفتارها و آرایش جریان‌های سیاسی خودی و غیر خودی، به تشخیص و تحلیل‌های صحیح و نیز تصمیم‌گیری و موضع‌گیری‌های مناسب و به موقع در مواجهه با آنان دست یافت. نظام جمهوری اسلامی ایران، از ابتدا با جریانات گوناگونی مواجه بود که در برابر هر کدام به اتخاذ مواضع ویژه‌ای اقدام کرده است. برآنیم که به شناسایی و گونه‌شناسی نحوه مواجهه، تعامل و موضع‌گیری‌های نظام اسلامی در مقابل جریانات مختلف خودی و غیر خودی بپردازیم. ابتدا به تعریف و تبیین مفاهیم موضوع و سپس به اصل بحث خواهیم پرداخت.

نحوه تعامل نظام

با جریان‌های خودی

و غیر خودی

عباسعلی مشکانی سبزواری

تعریف و تبیین مفاهیم

۱. **جریان‌شناسی:** یعنی شناخت فرآیند شکل‌گیری یک اندیشه به همراه مبانی فکری، اعتقادی و دیدگاه‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی دسته‌ای از احزاب، گروه‌ها و جناح‌های سیاسی که دارای همسویی در مواضع، رویکردها و گفتمان باشند.

۲. براساس این تعریف، جریان‌شناسی شامل گزاره‌های ذیل است:

(الف) فرآیند شکل‌گیری یک اندیشه و تفکر؛

(ب) بررسی فکری و اعتقادی و دیدگاه‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی دسته‌ای از احزاب و گروه‌های سیاسی؛

(ج) تبیین همسویی در مواضع، رویکردها و گفتمان‌ها.

پیرامون ضرورت شناخت جریان‌ات سیاسی نیز می‌توان به برخی دلایل استناد کرد:

(الف) تشخیص درست دوستان از دشمنان، خودی و غیر خودی، براساس آموزه‌های دینی و مکتبی؛

(ب) تعیین نوع مواجهه و موضع‌گیری مناسب در برخورد با جریان‌ات سیاسی براساس رسالت پاسداری از نظام اسلامی؛

(ج) ظرفیت‌سازی و کارآمد سازی نیروهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری برای مقابله با تهدیدات؛

(د) توسعه و تعمیق انقلاب اسلامی و عمق‌بخشی داخلی با مهندسی فرهنگی و تأثیر بر افکار عمومی.^۲

۲. **جریان خودی:** خودی در لغت به معنای آشنا، غیر غریبه، اهل، خویش و قریب آمده است.^۳ در اصطلاح نیز به کسی یا جریانی گفته می‌شود که پایبند به ارکان رکن نظام موجود و پیگیر اهداف و آرمان‌های آن باشد. در نظام جمهوری اسلامی نیز جریان خودی، جریانی است که به سه رکن رکن و استوار اسلام، رهبری و وحدت مردمی پایبند بوده و به تواناسازی این سه رکن پردازد و بینش، روش و موضع‌گیری‌های او براساس این محورها شکل بگیرد. در مقام معظم رهبری پیرامون جریان

خودی می‌فرمایند: «... خودی آن است که دلش برای اسلام می‌تپد، دلش برای انقلاب می‌تپد، به امام ارادت دارد و برای مردم به صورت حقیقی - و نه ادعایی - احترام قائل است.»^۴

۳. **جریان غیر خودی:** در لغت، مقابل خودی قرار گرفته و به معنای بیگانه، غریبه، نااهل، غیر خویش و دور آمده است.^۵ در اصطلاح نیز به جریانی گفته می‌شود که در تضاد با نظام موجود بوده و نسبت به ارکان، اهداف و آرمان‌های آن نظام، گاه حالت بی‌تفاوت و بی‌اعتنا و در مواقعی حالت تهاجمی داشته باشد.

در نظام جمهوری اسلامی، هر جریانی که در تضاد با ارکان سه گانه اسلام، رهبری و وحدت مردمی بوده و «دستورش را از بیگانه می‌گیرد، دلش برای بیگانه می‌تپد، دلش برای برگشتن آمریکا می‌تپد، از اوایل انقلاب در فکر ایجاد رابطه با آمریکا بود، به امام اهانت می‌کرد... اینها غریبه‌اند»^۶ و غیر خودی. اصول، معیارها و اهداف جریان‌های غیر خودی در نظام جمهوری اسلامی، تحت موارد ذیل می‌گنجد: بی‌اعتنایی به اسلام؛ ضدیت با اندیشه‌های امام خمینی (ره)؛ ولایت‌گریزی؛ مخالفت با انقلاب و نظام اسلامی؛ پیروی از فرهنگ غرب و حب و بغض غیر الهی.

نحوه برخورد نظام با جریان‌ات

وجود دو نوع جریان کاملاً متفاوت و متضاد خودی و غیر خودی، لزوماً اتخاذ دو نوع شیوه موضع‌گیری و نحوه تعامل را اقتضا می‌کند: شیوه‌ای حساب شده و استراتژیک در برابر جریان‌ات غیر خودی و شیوه‌ای مناسب در مقابل جریان خودی.

۱. شیوه تعامل با جریان‌ات خودی:

جریان خودی در فرهنگ اسلامی بیش از یکی نیست و آن «جریان حق» است؛ هر چند ممکن است تمام حق‌گرایان تحت عنوان واحدی تمرکز نیافته باشند، اما در ماهیت، بین جریان‌ات حق تفاوتی مشاهده نمی‌شود. بنابراین، تنها استراتژی و روشی که در برابر این جریان‌ات می‌بایست اتخاذ کرد، سیاست

«تقویت و همکاری همه جانبه» است؛ چنان‌که حضرت امیر المؤمنین (علیه السلام) می‌فرمایند: «حق را هر کجا و در مورد هر کس از خاصان و نزدیکان که لازم آمد، اجرا کن!»^۷ و پیامبر اعظم اسلام (صلی الله علیه و آله) می‌فرمایند: «حق را از هر کسی بپذیر، خواه بزرگ باشد یا کوچک.»^۸

اکنون روشن می‌شود که منطبق بر خورد با جریان‌ات خودی و حق‌گرا، منطبق حمایت و تقویت است و این روش، تنها راه پسندیده برای نظام‌های الهی است و هر سیاستی غیر از این، مانند سیاست بی‌تفاوتی و یا خصومت با حق، از دیدگاه اسلام مردود و محکوم به شکست است.^۹

در مورد جریان‌های خودی و نحوه تعامل نظام اسلامی با آنان، می‌توان به جریان حزب جمهوری اسلامی و جمعیت مؤتلفه اسلامی و نحوه تعامل نظام با این جریان‌ات اشاره کرد.

۲. شیوه تعامل با جریان‌ات غیر خودی

نحوه تعامل و برخورد با جریان‌ات غیر خودی، منوط به نحوه عملکرد، اقدامات و عقاید این جریان‌ات است. به طور کلی، جریان‌ات غیر خودی پیش روی نظام اسلامی، از جهات گوناگونی قابل تقسیم و دسته‌بندی هستند که هر کدام از این دسته‌ها به مقتضای حال خود، استحقاق تعامل و برخورد خاصی را خواهد داشت. در این قسمت به برخی از این تقسیمات اشاره می‌کنیم و نحوه برخورد با هر کدام را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

الف) فریب خورده و مغرض:

غیر خودی فریب خورده، نه از روی فهم و درک، که به دلیل ناآگاهی و فهم نادرست در برابر نظام و در جبهه غیر خودی قرار گرفته است. از این رو در مورد این دسته از غیر خودی‌ها «پند و اندرز و آگاهی دادن» راهکار مناسبی برای مقابله است؛ مانند نحوه تعامل نظام با جریان انجمن حج‌تیه و اکثریت اعضای آن.

اما غیر خودی مغرض، برخلاف گروه اول، کاملاً از روی فهم و آگاهی و به

به طور خلاصه اصول، معیارها و اهداف
جریان‌های غیر خودی در نظام جمهوری
اسلامی، تحت موارد ذیل می‌گنجد: بی‌اعتنائی
به اسلام؛ ضدیت با اندیشه‌های امام خمینی؛
ولایت‌گریزی؛ مخالفت با انقلاب و نظام اسلامی؛
پیروی از فرهنگ غرب و حب و بغض غیر الهی.

صورت، وظیفه و نحوه برخورد نظام با این جریانات، مبتنی بر دو مرحله است:
۱. گفت‌وگو و حل مسئله از طریق مسالمت‌آمیز: گفتمان با اصحاب توطئه و غیر خودی‌ها، قبل از اقدامات خشن، راهبرد همیشگی نظام اسلامی و رهبران آن در مقابله با توطئه بوده است.

۲. شدت عمل و اعمال خشونت: اگر گفت‌وگو و برخورد اجتماعی در مقابله با فعالیت‌های خشن و تخریبی غیر خودی‌ها کارگر نیفتد، نوبت به شدت عمل و اعمال خشونت می‌رسد. برای این مورد نیز می‌توان به نحوه تعامل و برخورد نظام با جریان «مجاهدین خلق» (منافقین) اشاره کرد.

پی‌نوشت‌ها:

۱. فرازی از بیانات مقام معظم رهبری، روزنامه جمهوری اسلامی، ۸۷/۵/۹، ص ۱۳.
۲. جریان‌شناسی انتخابات هشتم، ص ۴ - ۳.
۳. لغت‌نامه دهخدا، ذیل واژه «خودی و غیر خودی».
۴. مجله مسجد، ش ۱۲، ص ۴۵.
۵. لغت‌نامه دهخدا، همان.
۶. فرازی از بیانات مقام معظم رهبری، مجله مسجد، همان.
۷. فرهنگ آفتاب، ج ۳، ص ۱۶۰۲.
۸. کنزالعمال، ح ۴۳۱۵۲.
۹. شیوه‌های تعمیق بینش سیاسی، سیدسجاد قیومی، ص ۴۷ - ۴۶.

دلیل منافع شخصی و دنیوی خود در برابر نظام موضع‌گیری می‌کند؛ زیرا منافع خود را در تضاد با نظام می‌یابد. این گروه از کسانی‌اند که سزاوار رفتار قاطع و بدون مسامحه از سوی نظام هستند؛ مانند نحوه برخورد نظام با جریانات نهضت آزادی و حزب توده.

ب) مهاجم مسلح و غیر مسلح:
در مقابل جریاناتی که صرفاً به فعالیت‌های غیر مسلحانه علیه نظام می‌پردازند و دست به اقدامات خشن و تخریبی نمی‌زنند، اقدام به «امر به معروف و نهی از منکر» بهترین گزینه مقابله است؛ چه این‌که این گروه با قرار گرفتن در جبهه غیر خودی، مرتکب بزرگ‌ترین منکر سیاسی و اجتماعی شده‌اند و از این رو لازم است مورد امر به معروف و نهی از منکر قرار گیرند. نظام اسلامی در برخورد با این نوع جریانات، ضمن حفظ هشیاری و مراقبت از فعالیت‌های ایشان، از دایره صبر و تحمل و مدارا با ایشان خارج نشده و حتی الامکان نسبت به تأمین حقوق اساسی ایشان از قبیل امنیت، آزادی و رفاه و ... اقدام می‌کند. در این مورد می‌توان به نحوه تعامل نظام با جریان «مجاهدین انقلاب اسلامی ایران» اشاره کرد؛ اما اگر فعالیت‌های غیر خودی از سطح فعالیت‌های نرم و غیر تخریبی بگذرد و به سطح فعالیت سخت و تخریبی علیه نظام برسد، در این